

УДК 378.011

DOI: 10.31376/2410-0897-2022-1-48-80-86

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дмитренко Аліна Павлівна

доктор філософії, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: alinadmutrenko1990@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-7743-6289

У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі фахової підготовки. Проаналізовано психолого-педагогічні праці, присвячені проблемі визначення змісту понять «компетентність», «професійна компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», «структурні компоненти професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти». На основі узагальненого аналізу визначень професійної компетентності сформульоване авторське трактування цього поняття. Схарактеризовано компоненти професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Визначено перспективи подальшого наукового пошуку.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, структура професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, майбутні вихователі.

Постановка проблеми. Проблему формування та розвитку професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти висвітлено в багатьох наукових розвідках. Проте увага до неї на сьогодні не зменшується, що свідчить про актуальність проблематики модернізації системи освіти.

Є цілком об'єктивним, що з позиції філософії задля того, аби визначитися зі змістовою організацією якогось процесу або явища, потрібно ретельно означити засади, основи, умови, згідно з якими утворюються, функціонують, припиняють своє існування або переходять в іншу якість досліджувані процеси чи явища.

Сучасний розвиток суспільства вимагає особливих умов для організації підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти, інтенсивного впровадження інноваційних освітніх технологій у роботу з дітьми. Для організації цього процесу важливо мати професійно компетентного педагога, спроможного до особистісного і професійного розвитку. Формування професійної компетентності в будь-якій галузі – це кропітка та тривала робота з набуття комплексу теоретичних знань і практичних навичок. З огляду на це актуальною проблемою вищої освіти залишається підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти, формування їх професійної компетентності, без набуття якої неможлива реалізація гармонійного виховання й навчання дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час аналізу наукової літератури з проблематики дослідження встановлено, що різні аспекти проблеми формування професійної компетентності педагогів висвітлені в працях учених: Т. Борової, Н. Гузій, О. Гури, І. Драч, І. Зязюна, В. Кременя, Л. Лісіної, Н. Ничкало та інших дослідників. Специфіку формування професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти досліджували в наукових роботах Г. Беленька, А. Богущ, О. Дубасенюк, Н. Гузій, Л. Загородня, І. Зязюн, О. Кононко, О. Пехота, Т. Поніманська та ін.

Формулювання мети статті полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності та структурних компонентів професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, а також формулюванні авторського трактування досліджуваного поняття на основі аналізу психолого-педагогічних розвідок.

Виклад основного матеріалу. Сучасний вихователь – це кваліфікований фахівець, який працює в системі дошкільної освіти, володіє педагогічними технологіями та знаннями, що відповідають новим суспільним цілям та рівню розвитку науки про дитину, від якого залежить ефективність діяльності закладу дошкільної освіти. Тому одним із завдань вищої освіти є формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Аналізуючи наукові праці вчених, зазначимо, що термін «компетентність» узагальнено

розглядається, як особистісно-професійна системна якість, яка забезпечує на особистісному рівні самоорганізацію педагога.

У дослідженні В. Семиченко поняття «компетентність» трактується як атрибут особистісного рівня, система тих засвоєних засобів, за допомогою яких людина розв'язує ті чи інші завдання.

У трактуванні Т. Чернова «компетентність» – це здатність використовувати і поєднувати вміння, знання та навички в умовах виникнення непередбачуваних ситуацій [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 9].

У наукових працях зарубіжних дослідників поняття «компетентність» розуміється як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність чи виконувати завдання або роботу в професійній галузі (Дж. Спектор) [10, с. 132].

В «Енциклопедії освіти» за редакцією В. Кременя подано трактування поняття «компетентність у навчанні» (лат. *competentia* – «коло питань, в яких людина добре розуміється»). Зазначено, що її «набуває молода людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо» [5, с. 408].

Аналіз словникових ресурсів свідчить про багатоаспектність поняття «компетентність». У словнику української мови за редакцією І. Білодіда компетентність тлумачиться як якість, що належить особі, яка має достатні знання в певній галузі, є обізнаною і тямущою, виявляється кваліфікованою, повноважною, повноправною і повновладною. Отже, можемо стверджувати багатоваріативність і різноманітність підходів щодо визначення сутності цього поняття.

На думку Г. Селевка, компетентність – це здатність особистості, що виявляється в підготовленості до професійної діяльності, заснованої на професійних знаннях і практиці, набутих у ході освітньої діяльності та зорієнтованих на самостійну й успішну участь у ній.

Водночас поняття «компетентності» трактують як вияв особистісної досвідченості, обізнаності фахівця в певній сфері діяльності. Термін «компетентність», на думку деяких учених, варто вважати такою якістю особистості, що ґрунтується на її фахових знаннях, необхідних для результативного виконання роботи.

У Законі «Про освіту» подано таке визначення поняття «компетентність»: це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну діяльність [13, с. 15].

У Законі України «Про вищу освіту» зазначено, що компетентність – це «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [12].

У дослідженнях учених розкрито зміст, методи, форми, нові технології навчання студентів, формування в них фахових умінь та навичок, що становлять підґрунтя нових технологій формування професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах системи вищої освіти. З'ясуємо детальніше зміст поняття «професійна компетентність». Так, у численних психолого-педагогічних джерелах професійна компетентність тлумачиться як:

– індивідуально-психологічне утворення на основі теоретичних знань, практичних умінь, особистісних якостей і досвіду (Л. Карпова);

– здатність фахівця на рівні визначеного державою стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особисті якості, мобілізувати для цього відповідні знання, уміння та навички, спиратися на власну внутрішню мотивацію та досвід (С. Іванова) [6, с. 110];

– сукупність теоретичних знань, практичних умінь, досвіду та особистісних якостей, що забезпечують результативність та ефективність педагогічної діяльності педагога (Л. Хоружа) [14, с. 18];

– складне інтегративне утворення, в якому відображаються професійні та особистісні якості педагога певної дисципліни [17, с. 9];

– базова характеристика діяльності спеціаліста, що містить як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має такі ознаки: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності та критичного мислення (Н. Мачинська);

– сукупність моделей професійної поведінки, яку працівник повинен використовувати в межах своєї посади та яка дозволяє йому кваліфіковано виконувати роботу і компетентно здійснювати свої функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі чи конкретній діяльності (Т. Бучинська).

Багатоваріантність визначень поняття «професійна компетентність» можна пояснити різними теоретичними підходами до пояснення одного і того самого феномену різними дослідниками.

У своїх педагогічних розвідках П. Сікорський наголошує, що розбіжності в освітянській термінології спричинені тим, що дослідники не дотримуються єдиного підходу до логічних операцій, що мають розкривати категоріальний зміст терміна. Представники різних напрямів педагогіки використовують такі описово-структурні поняття, які згідно з їхнім баченням розкривають і доносять зміст терміна.

Позиціонуючи вищеподані тлумачення професійної компетентності як узагальнені варіанти в різних сферах педагогічної діяльності, зазначимо, що професійна компетентність у вимірі фахової діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти має певні особливості.

Так, Г. Беленька професійну компетентність вихователя дошкільного закладу характеризує як здатність педагога розв'язувати завдання професійної діяльності на основі фахових знань і умінь, які інтегруються з його особистісними якостями, серед яких основною є любов до дітей, що пов'язується, з одного боку, із необхідною вимогливістю педагога, а з іншого – зі встановленням атмосфери емпатії (співчуття, співпереживання) та комунікативності [2, с. 118]. Вона зазначає, що педагог дошкільного закладу відчуває значне психофізіологічне навантаження, а тому до його професійно значущих якостей має додатися енергійність, завзятість, працездатність, доброзичливість, урівноваженість тощо.

Зміст наведених вище думок вітчизняних дослідників дає можливість побачити певну тенденцію в баченні специфіки підготовки фахівця дошкільного закладу: означена підготовка має передусім відповідати запитам сучасності, адже дошкільля – це перша освітня ланка, від якої залежить рівень освіченості й вихованості майбутнього покоління громадян нашої країни. Згідно з твердженням А. Чаговець сьогодні в Україні потрібні висококваліфіковані фахівці дошкільного профілю для реалізації головної мети – формування гармонійно розвиненої особистості дитини на основі осучасненої професійної компетентності вихователя.

О. Хохлова зосереджує увагу на тому, що професійна компетентність вихователів ЗДО визначається заданою сукупністю як загальнолюдських, так і суто професійних установок, що дозволяє їм справлятися з особливими ситуаціями, в процесі вирішення яких фахівці дошкільної справи вдосконалюють свої загальні й спеціальні здібності [15, с. 4].

Аналіз визначень професійної компетентності дозволяє зробити певні узагальнення, а саме: професійна компетентність передбачає володіння відповідними професійними знаннями і навичками, сформованість професійних орієнтацій та мотивів. Пропонуємо авторське трактування цього поняття: професійна компетентність – це здатність особи успішно провадити професійну діяльність у закладах дошкільної освіти, яка виникає на основі динамічної комбінації знань із дошкільної психології та педагогіки, умінь, способів мислення, поглядів, професійних якостей та ціннісного ставлення до роботи з дітьми дошкільного віку.

Сьогодні в педагогічній науці недостатньо чітко визначено структуру професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Це зумовлено різноманіттям педагогічних визначень, а також багатоаспектністю наукових пошуків у напрямі оновлення освітньої парадигми.

Для ефективного формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти необхідно визначити її структуру.

Так, за Л. Карповою, структурними компонентами професійної компетентності є три сфери прояву: мотиваційна (соціально значуща), предметно-практична (операційно-технологічна), саморегуляційна (особистісно-оцінювальна або особистісно-коригувальна) [7, с. 12].

У структурі професійної компетентності Р. Недашківський виокремлює такі взаємозалежні компоненти: мотиваційно-ціннісний, практично-діяльнісний, когнітивний й рефлексивний [11, с. 49].

А. Грітченко виокремлює структуру означену компетентність низкою компонентів, що розподіляються за сферами: мотиваційною, предметно-практичною, саморегуляційною.

Сформованість кожної дозволяє розвивати ключові компетентності, єдність яких формує готовність педагога до майбутньої професійної діяльності та високий рівень розвитку педагогічної культури.

Дослідниця Л. Драгієва характеризує структуру означеного феномену через педагогічні вміння, які фахівець набуває і поетапно розкриває через сукупність послідовних дій, заснованих на отриманих теоретичних знаннях і спрямованих на розв'язання практичних педагогічних завдань [3, с. 61].

Досліджуючи професійну компетентність, І. Слепцова в її складі визначає такі компоненти: потребнісно-мотиваційний, комунікативно-технологічний, операційно-дієвий, інтелектуально-пізнавальний, емоційно-вольовий і оцінно-атрибутивний. Кожен із них характеризується сукупністю знань, умінь і навичок, індивідуальних якостей і ціннісних взаємовідносин.

Формування професійної компетентності педагога, на думку С. Іванової, здійснюється в процесі навчання в закладі вищої освіти та складається з чотирьох компонентів, а вдосконалюється під час професійної діяльності. У структурі означеної компетентності вона виділяє: спеціальний складник (здійснення професійної діяльності на високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток); соціальний складник (володіння різними формами співробітництва, а також прийомами професійного спілкування, відповідальність за результати своєї праці); особистісний складник (володіння прийомами самовираження, саморозвитку та самовдосконалення); індивідуальний складник (володіння прийомами самореалізації, спрямованість до професійного зростання, здатність організувати робочий процес без перевантажень) [6, с. 107].

У структурі професійної компетентності педагога А. Колесник виділяє такі компоненти: цільовий, емоційно-мотиваційний, змістовий, операціонально-діяльнісний, контрольний-оцінний, результативно-корекційний [9].

Зазначимо, що зміст мети (в тому числі мети освітньої діяльності) не є і не може бути раз та назавжди встановленою характеристикою кінцевого етапу (освітнього процесу), оскільки зі зміною поколінь відбувається і природна зміна сутності тих завдань, які постають, та тих результатів, що їх необхідно отримати.

На думку І. Драч [4, с. 31], обов'язковою умовою для вибудовування структури професійної компетентності є визначення змісту, тобто виокремлення та врахування зовнішніх та внутрішніх чинників життя та діяльності людини, які впливають на завдання, процес та результати за ходом її сприйняття і перетворення нею конкретної ситуації. Структура компетентності, запропонована нею, визначається зовнішніми потребами та охоплює ментальний симбіоз здатностей, здібностей та схильностей кожного індивіда.

Л. Кідіна, характеризуючи структуру формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі педагогічної практики, виділяє три основні компоненти: мотиваційний, професійно-діяльнісний, особистісно-професійний; сім змістових блоків, що їх характеризують, та зміст, що охоплює конкретні компетентності до кожного блоку [8].

На думку Р. Аронової, професійна компетентність майбутніх фахівців дошкільної освіти у своєму складі має такі компоненти: комплекс професійних здібностей; мотиваційну спрямованість; знання, уміння, навички, які безперервно вдосконалюються [1].

Досліджуючи проблему формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на засадах акмеологічного підходу, Х. Шапаренко в її структурі виокремлює особистісний, змістово-процесуальний, рефлексивно-оцінювальний, креативний компоненти, що забезпечують результативну педагогічну діяльність і професійне зростання майбутнього педагога [16].

На думку Г. Беленької, професійна компетентність – це професійна підготовленість і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків повсякденної педагогічної діяльності. До її структурних компонентів учена відносить когнітивний і діяльнісний. Професійну компетентність вона представляє у вигляді триступінчатої піраміди, основу якої формують професійні знання, які далі продукують уміння і навички, а їх індивідуалізація та інтерпретація стає основою для ефективної професійної діяльності [2].

Узагальнюючи вищевикладене, нами виокремлено такі компоненти професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: мотиваційно-когнітивний, поведінково-діяльнісний, комунікативно-рефлексивний.

Мотиваційно-когнітивний компонент передбачає наявність позитивних мотивів і потреб

формування професійної компетентності та психолого-педагогічних і методичних знань у галузі дошкільної освіти.

Поведінково-діяльнісний – становить комплекс умінь і навичок, що забезпечує успішну реалізацію професійних функцій вихователів закладів дошкільної освіти.

Комунікативно-рефлексивний компонент передбачає володіння прийомами професійного й міжособистісного спілкування та здатність майбутніх фахівців до особистісного й професійного самовдосконалення, саморозвитку на основі критичного усвідомлення власних якостей, характеристик, успіхів і невдач та їх причин.

Сформованість компонентів професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дозволяє здійснювати професійну діяльність на високому рівні; забезпечувати взаємодію між учасниками освітнього процесу; розвивати здатність до рефлексії в професійній діяльності; планувати подальшу професійну діяльність; саморозвиватися; характеризувати та оцінювати результати власної професійної діяльності.

Висновки. Усе зазначене сприятиме формуванню професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на засадах технологічного підходу, дозволить їм бути підготовленими до професійної діяльності, аналізу та діагностики результатів власної праці; оволодіти професійними знаннями й уміннями, які сприятимуть досягненню високих результатів; самостійному вирішенню професійних завдань.

Виокремлені нами компоненти професійної компетентності взаємопов'язані, взаємозалежні, впливають один на одного, і кожен є продуктивним лише за наявності інших, сформованих достатньою мірою.

Список використаної літератури

1. Аронова Р. С. Професійна компетентність майбутніх фахівців дошкільного виховання: зміст і структура. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2013. Вип. 39. С. 11–17.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2012. № 4. С. 114–119.
3. Драгієва Л. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій як педагогічна проблема. *Вісник післядипломної освіти*. 2010. Вип. 1 (1). С. 55–64.
4. Драч І. І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади: монографія. Київ: Дорадо-Друк, 2013. 456 с.
5. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Іванова С. В. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти. *Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка*. 2008. Вип. 42. С. 106–110.
7. Карпова Л. Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Харків: ХДПУ ім. Г. Сковороди, 2004. 19 с.
8. Кідіна Л. М. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Ялта, 2012. 20 с.
9. Колесник А. Г. Сутність педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу. *Наука і освіта*. 2009. № 7. С. 101–104.
10. Куземко Л. В. Індивідуальне виховання дітей дошкільного віку: технологічний підхід. *Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки / за заг. ред. С. І. Коваленко*. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. № 4. С. 55–60. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/6095> (дата звернення: 14.04.22).
11. Недашківський Р. Сутність та структура професійної компетентності майбутніх трактористів-машиністів сільськогосподарського виробництва. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи*. тези доп. Х міжн. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 7–8 листопада 2019 р.). Хмельницький: ХНУ, 2019. С. 48–49.
12. Про вищу освіту: Закон України: від 01.07.2014 №1556-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37. 38, ст. 2004.
13. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380.
14. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: монографія. Київ, 2003. 351 с.
15. Хохлова О. А. Формування професійної компетентності педагогів. *Довідник старшого вихователя дошкільної освіти*. 2010. № 3. С. 2–6.
16. Шапаренко Х. А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу. Харків, 2008. 22 с.
17. Шевченко І. Л. Формування професійної культури майбутнього вчителя музики в позанавчальній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 21 с.

MEANING AND STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS

Dmytrenko Alina

Doctor of Philosophy Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Preschool Education
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *Modern development of society requires special conditions for the organization of training of future preschool teachers, intensive introduction of innovative educational technologies in working with children. To organize this process, it is important to have a professionally competent teacher capable of personal and professional development. The creating of professional competence in any field is a painstaking and long-term work to acquire a set of theoretical knowledge and practical skills. In view of this, the urgent problem of higher education remains the training of future specialists in preschool education, the formation of their professional competence, without which it is impossible to implement a harmonious upbringing and education of preschool children.*

Purpose. *The aim of the article is to theoretically substantiate the meaning and structural components of professional competence of future preschool teacher, as well as to formulate the author's interpretation of the concept based on the analysis of psychological and pedagogical intelligence.*

Methods. *The comparative analysis of psychological and pedagogical, philosophical, methodical literature on the studied issue is carried out; the normative and legal educational documents are studied; analysis, synthesis and systematization are used. Theoretical and methodical analysis of basic concepts revealed the content of the studied terms.*

Results. *Various aspects of the issue of developing of professional competence of preschool teachers were studied in the scientific works of G. Belenko, A. Bogush, O. Dubaseniuk, N. Guziy, L. Zagorodnya, I. Zyazyun, O. Kononko, O. Pekhota, T. Ponimanska and etc.*

The concept of «professional competence» is analyzed, which allows making certain generalizations, namely: professional competence involves the possession of relevant professional knowledge and skills, the formation of professional orientations and motives. The author's interpretation of this concept is formulated: professional competence is a person's ability to successfully pursue professional activities in preschool education, which arises from a dynamic combination of knowledge of preschool psychology and pedagogy, skills, ways of thinking, views, professional qualities and attitudes to work with preschool children. For the effective formation of professional competence of future preschool teachers, its structure was determined.

Originality. *Based on the analysis of pedagogical works, it has been identified the following structural components of professional competence of future preschool teacher: motivational-cognitive, behavioral-activity, communicative-reflective.*

Motivational and cognitive component implies the presence of positive motives and needs for the developing of professional competence and psychological, pedagogical and methodological knowledge in the field of preschool education.

Behavioral-activity – is a set of skills that ensures the successful implementation of professional functions of educators of preschool education.

The communicative-reflective component involves mastering the techniques of professional and interpersonal communication and the ability of future professionals to personal and professional self-improvement, self-development based on critical awareness of their own qualities, characteristics, successes and failures and their causes.

The formation of components of professional competence of future preschool teacher allows to carry out professional activity at a high level; ensure interaction between participants in the educational process; to develop the ability to reflect in professional activities; plan further professional activities; self-development; characterize and evaluate the results of their own professional activities.

Conclusions. *The article deals with the contribute to the formation of professional competence of future preschool teachers on the basis of technological approach, allow them to be prepared for professional activities, analysis and diagnosis of the results of their own work; to acquire professional knowledge and skills that will contribute to the achievement of high results; independent solution of professional tasks.*

The components of professional competence that we have identified are interconnected, interdependent, influential, and each is productive only if there are others that are sufficiently formed.

Key words: *competence, professional competence, structure of professional competence of future preschool teachers, future preschool teachers.*

References

1. Aronova, R. S. (2013). Profesiina kompetentnist maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoho vykhovannia: zmist i struktura [Professional competence of future specialists in preschool education: content and structure]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly – Higher and secondary school pedagogy*, 39, 11–17. [in Ukrainian]
2. Bieliienka, H. V. (2012). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv ditei doshkilnoho viku v umovakh universytetskoï osvity [Formation of professional competence of future educators of preschool children in the conditions of university education]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia – Nikolai Gogol Scientific notes of Nizhyn State University*, 4, 114–119. [in Ukrainian]
3. Drahieva, L. V. (2010). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia tekhnolohii yak pedahohichna problema [Formation of professional competence of the future teacher of technologies as a pedagogical problem]. *Visnyk pisladyplomnoi osvity*, 1 (1), 55–64. [in Ukrainian]
4. Drach, I. I. (2013). *Upravlinnia formuvanniam profesiinoi kompetentnosti mahistrantiv pedahohiky vyshchoi shkoly: teoretyko-metodychni zasady [Management of formation of professional competence of masters of pedagogy of higher school: theoretical and methodological principles]*. Kyiv: Dorado-Druk. [in Ukrainian]
5. Kremen, V. H. (Ed.), (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv: Yurinkom Inter. [in Ukrainian]
6. Ivanova, S. V. (2008). Funktsionalnyi pidkhid do vyznachennia profesiinoi kompetentnosti vchytelia biolohii ta orhanizatsiia yii vdoskonalennia v zakladi pisladyplomnoi osvity [Functional approach to determining the professional competence of a biology teacher and the organization of its improvement in the institution of postgraduate education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka – Bulletin of Zhytomyr State University. I. Franko*, 42, 106–110. [in Ukrainian]
7. Karpova, L. H. (2004). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti vchytelia zahalnoosvitnoi shkoly [Formation of professional competence of a secondary school teacher: abstract candidate's thesis]. (*Extended abstract of candidate's thesis*). Kharkiv: KhDPU im. H. Skovorody. [in Ukrainian]
8. Kidina, L. M. (2012). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv u protsesi pedahohichnoi praktyky [Formation of professional competence of future educators of preschool educational institutions in the process of pedagogical practice: abstract candidate's thesis]. (*Extended abstract of candidate's thesis*). Yalta, Ukraine. [in Ukrainian]
9. Kolesnyk, A. H. (2009). Sutnist pedahohichnoi maisternosti vykhovatelja doshkilnoho navchalnoho zakladu [The essence of pedagogical skills of a preschool teacher]. *Nauka i osvita – Science and education*, 7, 101–104. [in Ukrainian]
10. Kuzemko, L. V. (2011). Indyvidualne vykhovannia ditei doshkilnoho viku: tekhnolohichnykh pidkhid [Individual education of preschool children: technological approach]. Kovalenko, Ye. I. (Ed.). *Naukovi zapysky – Proceedings*, 4, 55–60. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/6095> (data zvernennia 14.04.22). [in Ukrainian]
11. Nedashkivskyi, R. (2019). Sutnist ta struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnikh traktorystiv-mashynistiv silskohospodarskoho vyrobnytstva [The essence and structure of professional competence of future tractor drivers of agricultural production]. *Profesiine stanovlennia osobystosti: problemy i perspektyvy – Professional development of personality: problems and prospects : coll. of dop. X mizhn. nauk.-prakt. konf.* (pp. 48–49) Khmelnytskyi: KhNU, Ukraine. [in Ukrainian]
12. Pro vyshchu osvitu [About higher education]. (2014). *Zakon Ukrainy – Law of Ukraine №1556-VII*. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 37. 38, 2004 [in Ukrainian]
13. Pro osvitu [About education]. (2017). *Zakon Ukrainy – Law of Ukraine*. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy 38–39, 380. [in Ukrainian]
14. Khoruzha, L. L. (2003). *Etychna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia i praktyka [Ethical competence of the future primary school teacher: theory and practice]*. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]
15. Khokhlova, O. A. (2010). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti pedahohiv [Formation of professional competence of teachers]. *Dovidnyk starshoho vykhovatelja doshkilnoi osvity – Handbook of senior educators of preschool education*, 3, 2–6. [in Ukrainian]
16. Shaparenko, Kh. A. (2008). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv na zasadakh akmeolohichnoho pidkhodu [Formation of professional competence of future educators of preschool educational institutions on the basis of acmeological approach]*. Kharkiv, Ukraine. [in Ukrainian]
17. Shevchenko, I. L. (2008). Formuvannia profesiinoi kultury maibutnoho vchytelia muzyky v poza navchalnii diialnosti [Formation of professional culture of the future music teacher in extracurricular activities]. : abstract candidate's thesis]. (*Extended abstract of candidate's thesis*). Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian]

Отримано редакцією 1.05.2022 р.